

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Šņibīšu noteicējs

Latvijas Dabas fonds
sadarbībā ar
Latvijas Ornitoloģijas biedrības
žurnālu "Putni dabā"
2012

Šis "Šņibīšu noteicējs" ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par noteicēja saturu atbild Latvijas Dabas fonds.

Pastaigājoties rudenī gar liedagu ir iespēja satikt neliela izmēra putnus, kuri aktīvi barojas gar izskalojuma joslu, uzturas bariņos, nereti pielaižot cilvēkus samērā tuvu. Šiem putniem ir dažādas raibas krāsas, kas tos padara par grūti nosākamiem, bet no otrās puses, baros parasti turas vairākās sugas, kas ļauj šos putnus salīdzināt savā starpā. Šos putnus sauc par **šņibīšiem**.

Latvijā ir sastopamas deviņas šņibīšu sugas, šajā noteicējā apskatītas astoņas biežāk sastopamās sugas – lielais šņibītis, gaišais šņibītis, trulītis, Temminka šņibītis, likšņibītis, jūras šņibītis, parastais šņibītis un dūņšņibītis. Devītā suga – tundras šņibītis *Calidris melanotos* – Latvijā novērota tikai vienu reizi 2009. gadā.

Gada laikā šņibīšiem nomainās divi apspalvojuma tērpi. Ziemas beigās putniem sākas spalvu maiņa uz vasaras (ligzdošanas) tērpu, kas ir visai košs un krāsains, savukārt sākot ar vasaras vidu spalvas pakāpeniski tiek nomainītas uz ziemas tērpu, kas vairs nav tik krāsains.

Latvijas teritorijā šņibīšiem ir izteiktas sezonālās migrācijas – pavasara un rudens, kaut gan šie nosaukumi pēc gadalaikiem ir visai nosacīti. Pavasara migrācija sākas aprīlī, kad parādās pirmie putni un turpinās līdz jūnija vidum, kad pēdējie aizlido. Pavasarī šņibīšu ir daudz mazāk, nekā rudenī. Rudens migrācijas laikā, sākot ar jūlija sākumu, Latvijā kā pirmie parādās tieši pieaugušie putni – attiecīgajā sezonā neligzdojošie vai nesekmīgi ligzdojošie. Vairākas sugas, kuras ziemo Āfrikā (Temminka šņibītis, likšņibītis un dūņšņibītis) pie mums tiek novērotas līdz oktobra pirmajai dekādei, bet citās sugas, kuras ziemo Eiropā vai ziemeļu Āfrikas valstīs – uzturas ilgāk, līdz pat novembra beigām. Divas sugas – lielais šņibītis un jūras šņibītis, kuras ziemo sākot ar rietumu Baltijas reģionu, pie mums atzīmētas arī ziemas mēnešos. Latvijā nevienai no šņibīšu sugām pēdējā desmitgadē nav apstiprinātu pierādījumu ligzdošanai.

Migrāciju laikā šņibīšiem ir svarīgi divi nosacījumi – labas barošanas un atpūtas vietas, lai uzkrātu spēkus pārlidojumiem uz ziemošanas vietām. Barojās šie putni pārsvarā ar ūdens kukaiņiem, moluskiem, vēžveidīgajiem un tārpiem, tāpēc arī uzturas pārsvarā slapjākajās vietās – Latvijas jūras piekrastes rajonos, ar augu izskalojumu joslām, dažādu ūdenstilpju lēzenajos krastos, nolaistajos zivju dīķos, palieņu pļavās un lauksaimniecības laukos ar peļķēm.

Šņibīši ir sabiedriski putni, barošanas vietās uzturas bariņos, nereti kopā ar citām šņibīšu un citu bridējputnu sugām (īpaši bieži ar upes un smilšu tārtiņiem), kas zināmā mērā palīdz novērotājam salīdzināt šos putnus savā starpā, lai atšķirtu sugas. Uzvedas samērā klusu, tikai iztraucēti tie izdod uztraukuma skaņas. Parasti pārlidojot nelielu attālumu putni nolaižas un turpina baroties vai atpūsties.

Labāka vieta šņibīšu vērošanai ar binokli ir piekrastes liedagi, kur pie šiem putniem ir viegli pietuvoties klāt, lai labāk saskatītu atšķiršanas pazīmes.

Trulītis *Calidris minuta*

Latvijā samērā parasts caurceļotājs vasaras otrajā pusē – rudenī, mazāk pavasarī.

IZSKATS Mazākais no šnībīšiem, ķermeņa garums 120–140 mm. Pavasara tērpā un jauniem putniem uz muguras var saskatīt divas baltās līnijas, veidojot burtu „V” sākot no muguras. Kājas un knābis melnā krāsā. No Temminka šnībīša atšķiras ar melnu kāju krāsu.

BIOTOPS Jūras piekraste, īpaši pie atklātas jūras.

	Pavasārī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	04.05. –10.06.	05.07. –17.10.
Statuss:	regulāri	bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	30	110 (septembra sākums)

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Jānis Jansons

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Uģis Piterāns

Jaunais putns

Foto: Ainars Mankus

Pieaudzis putns ar parasto šnībīti fonā

Foto: Selga Bērziņa

Temminka šņibītis *Calidris temminckii*

Latvijā nelielā skaitā caurceļo un reizēm var sastapt arī ligzdošanas sezonā, tomēr šeit neligzdo.

IZSKATS Mazs šņibītis, ķermeņa garums 130–150 mm. Kājas zaļganas, knābis melns.

BIOTOPS Priekšroku dod iekšzemes ūdeņiem, nevis jūras piekrastei.

	Pavasārī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	20.04. –10.06.	27.06. –05.10.
Statuss:	regulāri	bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	26	20 (augusts)

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Jānis Jansons

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Jānis Jansons

Jaunais putns

Foto: Igors Deņisovs

Pieaudzis putns lidojumā

Foto: Igors Deņisovs

Parastais šņibītis *Calidris alpina*

Latvijā parasts caurceļotājs (pasuga *alpina*) un iespējams ļoti rets ligzdotājs (pasuga *schinzii*, jeb Šinca šņibītis). Tiek vērtēts, ka 20. gs. nogalē Latvijā ligzdoja 1–5 pāri Šinca šņibīšu, taču 21. gs. sākumā drošu ziņu par ligzdošanu vairs nav.

IZSKATS Parastākais un masveidīgākais no šņibīšiem, ķermeņa garums 160–220 mm. Pavasarī un vasarā pieaugušos īpatņus var atšķirt pēc melnā laukuma uz vēdera, kāda nav citām šņibīšu sugām. Nomainot vasaras tērpu uz ziemas, melnais laukums pakāpeniski pazūd. Šinca šņibītim melnais laukums ir nedaudz mazāks un ar baltajiem punktiem, savukārt *alpinai* – mazliet lielāks un gandrīz viss melns. Kāju un knābja krāsa melna.

BIOTOPS Jūras piekraste, kā arī iekšzemes ūdeņi.

	Pavasārī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	01.04.–30.06.	01.07.–28.11.
Statuss:	regulāri	ļoti bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	500	1000 (jūlijs–augusts)

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Jānis Jansons

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Ainars Mankus

Jaunais putns (no labās) kopā ar pieaugušu putnu

Foto: Jānis Jansons

Pieaudzis putns (no labās) lidojumā kopā ar trulišiem

Foto: Igors Deņisovs

Dūņšņibītis *Limicolla falcinellus*

Pēdējos 20 gados dūņšņibītis Latvijā vairs netiek vērtēts kā "rets", bet gan kā "regulārs caurceļotajs" pavasarī un vasaras otrajā pusē.

IZSKATS Ķermeņa garums 160–180 mm. Šai sugai ir divas pazīmes, kas palīdz atšķirt no citām sugām – knābja krāsa (no zaļganas knābja sākumā līdz melnai tā galā) un izliekums tā galā, kā arī gaišās svītriņas uz galvas. Kāju krāsa zaļgana. Dūņšņibītim ir ļoti atbilstošs sugas nosaukums, jo tas filtrē ūdeni caur savu knābi, ķerot planktonu dūņās.

BIOTOPS Jūras piekraste un iekšzemes ūdeņi.

	Pavasari	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	21.05. –14.06.	09.07. –07.10.
Statuss:	reti	reti
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	89	120 (jūlija vidus)

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Ainars Mankus

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Jānis Jansons

Jaunais putns

Foto: Oļegs Miziņenko

Līkšņibītis *Calidris ferruginea*

Latvijā caurceļo vasaras otrajā pusē un rudenī, mazāk pavasarī. Dažos pavasaros, piemēram, 2003.–2006. gadā, nav zināms neviens novērojums. Tas liecina, ka pavasarī līkšņibīšu migrācija praktiski iet garām Latvijai, vai arī tie pārlido g.k. tranzītā. Rudenī novērojumu ir vairāk.

IZSKATS Ķermeņa garums 180–230 mm. Kājas un knābis melns. Pavasarī un vasarā pieaugušajiem putniem ir sarkanīgs vēders un galva. Pēc sarkanās krāsas līdzīga suga ir tikai lielais šņibītis, kas ir lielāks un ar zaļganām kājām. Līkšņibītim, jau pēc tā nosaukuma, knābis ir samērā garš un galā noliekts. Tieši pēc knābja formas var atšķirt arī rudens tērpā no parastā šņibīša.

BIOTOPS Jūras piekrastē, reti iekšzemes ūdeņos.

	Pavasārī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	20.04.–10.06.	27.06.–05.10.
Statuss:	reti	bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	26	20

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Igors Deņisovs

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Ainars Mankus

Jaunais putns

Foto: Igors Deņisovs

Pieaudzis putns (centrā) pārejas tērpā

Foto: Jānis Jansons

Gaišais šņibītis *Calidris alba*

Latvijā regulāri caurceļo rudenī un pavasarī. Pavasarī tomēr mazākā skaitā nekā rudenī.

IZSKATS Ķermeņa garums 200–210 mm. Kājas un knābis melns. Pavasarī šai sugai izteikti raiba mugura un krūtis, ar sarkanajiem punktiem, bet vēders ir balts. Rudens sezonā pieaugušajiem un jaunajiem putniem ir ļoti izteikts raibs muguras krāsojums - balta krāsa ir tīri balta, ko labi var saskatīt.

BIOTOPS Jūras piekrastē, reti iekšzemes ūdeņi.

	Pavasarī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	09.05.–14.05.	15.07.–12.11.
Statuss:	reti	bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	1	50 (septembris)

Pieaudzis putns pavasarī (riesta tērpā)

Foto: Igors Deņisovs

Pieaudzis putns pārejas/ziemas tērpā

Foto: Igors Deņisovs

Jaunais putns

Foto: Igors Deņisovs

Pieaudzis putns (no kreisās) kopā ar parasto un lielo šņibīti

Foto: Selga Bērziņa

Jūras šņibītis *Calidris maritima*

Lavijā samērā rets caurceļotājs un rets ziemotājs. Divi novērojumi ziemas beigās.

IZSKATS Ķermeņa garums 200–220 mm. No visām šņibīšu sugām atšķiras ar oranžo kāju krāsu, tumšu muguru un oranžu knābja pamatu, kas pāriet melnā krāsā.

BIOTOPS Līdz šim novērots vienīgi jūras piekrastē, labprāt uzturas ostās pie moliem.

	Pavasārī	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	nav sastopams	24.08.–12.12.
Statuss:	nav	reti
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	0	16 (oktobris)

Pieaudzis putns

Foto: Igors Deņisovs

Jaunais putns

Foto: Igors Deņisovs

Lielais šņibītis *Calidris canutus*

Latvijā visbiežāk novērojams caurceļošanas laikā vasaras otrajā pusē – rudenī, mazāk pavasarī. Divi novērojumi ziemas mēnešos.

IZSKATS Lielākais no visiem šņibīšiem, ķermeņa garums 230–250 mm. Pavasarī galva, krūtis, vēders sarkanā krāsā. Spārni raibi. Rudens sezonā un jaunajiem putniem apspalvojumā dominē pelēkā krāsa. Kāju krāsa melna, knābis – zaļgans.

BIOTOPS Jūras piekrastē, reti iekšzemes ūdeņos.

	Pavasari	Rudenī
Migrācijas fenoloģija:	17.04. –19.06.	13.07.–08.11.
Statuss:	reti	bieži
Lielākais skaits pulcēšanās vietās:	20	108 (jūlija beigās)

Jaunais putns (no kreisās) un pieaudzis putns

Foto: Igors Deņisovs

Lielie šņibīši kopā ar sarkano puskuitalu (kreisajā malā)

Foto: Igors Deņisovs

Lielie šņibīši (divi izmēros lielākie putni labajā pusē) kopā ar parastajiem šņibīšiem un vienu līkšņibīti (pēdējais kreisajā malā)

Foto: Igors Deņisovs

Literatūra: Latvijas putni. 2012. Interneta publikācija - <http://www.putni.lv>